

DATA ON AUTHOR

Ivashchenko Andriy V., Candidate of Pedagogical Sciences,
Assistant Professor of Document Science Department
*Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical
University*
30, Sukhomlynsky Str., Pereiaslav-Khmelnytskyi, Kyiv region,
Ukraine, 08401
e-mail: socgum_phdpu@ukr.net

УДК 378.011.3-051:94+340

DOI 10.5281/zenodo.1243517

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ І ПРАВознавства В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Костенко О. О.

У статті розглянуто теоретичні підходи до проблеми формування правової компетентності майбутніх учителів історії та правознавства. За допомогою різних наукових підходів проаналізовано сутність понять «компетенція», «компетентність», «правова компетентність». Поняття «правова компетентність майбутніх вчителів історії та правознавства» розглядається як особистісно-професійна якість, що виявляється в здатності усвідомлення сутності права та системи професійно правових знань чинного законодавства; вміння ефективно використовувати набуті правові знання в професійній діяльності. Зазначено, що заклади вищої освіти під компетенцією майбутніх учителів історії та правознавства розуміють коло повноважень фахівця у сфері професійної діяльності, для успішного виконання якої він повинен володіти професійними знаннями й уміннями, а також мати особистісні якості, що сприятимуть результативності цієї діяльності.

Доведено, що до правових компетенцій майбутнього вчителя історії та правознавства належать: діагностико-прогностична, організаційно-управлінська, правовиховна, правозахисна.

Ключові слова: *компетенція, компетентність, правова компетентність, компетентнісний підхід, майбутні вчителі історії та правознавства, професійна діяльність.*

ФОРМИРОВАНИЕ ПРАВОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ИСТОРИИ И ПРАВОВЕДЕНИЯ В ТЕОРИИ И ПРАКТИКЕ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Костенко О. А.

В статье рассмотрены теоретические подходы к проблеме формирования компетентности будущих учителей истории и права. С помощью различных научных подходов проанализирована сущность понятия «компетенция», «компетентность», «правовая компетентность». Понятие «правовая компетентность будущих учителей истории и права» рассматривается как личностно-профессиональное качество, которое проявляется в способности уяснения сущности права и системы профессионально-правовых знаний действующего законодательства; умения эффективно использовать полученные правовые знания в профессиональной деятельности. Обозначено, что учреждения высшего образования под компетенцией будущих учителей истории и права понимают круг полномочий специалиста в сфере профессиональной деятельности, для успешного использования которым он должен владеть профессиональными знаниями и умениями, а также иметь личные качества, которые будут благоприятными для этой деятельности.

Доказано, что к правовым компетенциям будущего учителя истории и права принадлежат: диагностико-прогностическая, организационно-управленческая, правовоспитательная, правозащитная.

Ключевые слова: *компетенция, компетентность, правовая компетентность, компетентный подход, будущие учителя истории и права, профессиональная деятельность.*

THE FORMATION OF LEGAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF HISTORY AND LAW IN THEORY AND PRACTICE OF HIGH SCHOOL

Kostenko O. O.

The article deals with theoretical approaches to the problem of formation of legal competence of future teachers of history and law. Applying different scientific methods, we have analyzed the definition of a competence in general and a law competence in particular. The definition of a law competence of future teachers of history and law has been considered as both personal and professional qualities, which can be gained by knowing the core of law and the system of legislation, and applying appropriately the knowledge of the law in the professional activity. It has been defined that in universities the competence of future teachers of history and law is considered as a profound knowledge of law and professional and personal qualities which can make the work of teachers more effective. It has been proved that the law competences of future teachers of history and law include diagnostics and prediction, management, and law knowledge.

Key words: *competence, law competence, competent approach, future teachers of history and law, professional activity.*

Постановка проблеми. Освіта є стратегічною основою розвитку особистості, суспільства, нації, а від характеру та змісту соціального замовлення, яке вона виконує у сфері навчання і виховання людини, залежить майбутнє держави. У сучасному суспільстві в умовах розбудови, яка здійснюється в напрямі побудови демократичної, правової держави, особливого значення й актуальності набуває проблема становлення гуманної особистості, здатної до творчості, ініціативи, діяльності на основі законів і права, як зазначено в Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті. Тому вищі навчальні заклади, які здійснюють підготовку майбутніх учителів історії та правознавства, націлені на формування в них правової компетентності, яка в сучасних реаліях життя є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх фахівців, рівня сформованості та дієвості їхньої правової свідомості й культури, громадянської зрілості.

Аналіз досліджень і публікацій. Результати аналізу наукових джерел засвідчують, що проблему компетентності досліджують: Ю. Ємельянов, Ю. Жуков, Г. Ібрагімов, М. Махрова, Є. Майорова, Л. Петровська, П. Растенніков, А. Хузіна та ін. Правову компетентність вивчали Г. Буш, А. Вербицький, В. Горшкова, Ц. Йотов, М. Кларін, Н. Кулюткін, М. Лісіна, В. Ляудіс, А. Матюшкін, М. Посталюк, Д. Шейзл та ін.

Мета статті – визначити особливості формування правової компетентності майбутніх учителів історії та правознавства в теорії та практиці вищої школи.

Виклад основного матеріалу. Постійне вдосконалення й оновлення методичних підходів, змісту і технології підготовки фахівців для різних галузей діяльності є актуальними проблемами реформування системи вищої професійної освіти в Україні. Професійна підготовка майбутніх фахівців все більше розглядається як така, що має за мету зробити її компетентною в розв'язанні певного кола проблем і завдань, тобто дає можливість чітко уявляти межі своїх прав, повноважень, обов'язків, розвивати особистісні якості для забезпечення більшої ефективності в досягненні результатів своєї діяльності. Як один з нових підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців пропонується використовувати компетентнісний підхід, сутність якого полягає в переорієнтації домінуючої освітньої парадигми, заснованій на трансляції знань і формуванні навичок на створення передумов для оволодіння комплексом певних компетенцій, які надають випускнику можливість самостійної й успішної діяльності в умовах сучасного багатовимірного соціально-політичного, ринково-економічного, інформаційно та комунікативно насиченого простору.

Компетентнісний підхід, пов'язаний з формуванням професійної компетентності фахівців, конкретизується у вимогах до підготовки майбутніх вчителів історії та правознавства, здатних успішно працювати в громадянському, правовому суспільстві з ринковою економікою. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває засвоєння майбутнім учителем історії та правознавства умінь і навичок, вміння на основі

набутих знань робити правомірний вибір, зіставляти принципи державної політики у сфері освіти з освітньою практикою, формувати суб'єктивно-значущі етико-моральні та правові якості учнів, розвивати оцінно-ціннісну сферу особистості. Тому стосовно вчителя необхідно ставити питання про компетентність у галузі права як частину його загальної і правової культури, яка забезпечується всім змістом освіти вчителя. Такі вчителі, володіючи правовою компетентністю, здатні бути лідерами, творцями, професійно реагувати на «виклики» суспільства, на зміни в соціальних вимогах до освіти.

У зв'язку з цим в організації навчально-виховного процесу вищої школи науковець Н. Нагорна на перше місце ставить не поінформованість студента, а вміння розв'язувати проблеми, що виникають у пізнавальній, технологічній і психічній діяльності, у сферах етичних, соціальних, правових, професійних, особистих взаємовідносин [10, с. 267].

Отже, запровадження компетентнісного підходу спрямоване на виведення його на новий рівень, що передбачає комплексне засвоєння знань, умінь, навичок та способів практичної діяльності, завдяки яким майбутній фахівець успішно реалізує себе при вирішенні професійних завдань.

Аналіз теорії і практики впровадження компетентнісного підходу в систему вищої освіти є на сьогодні актуальним напрямом досліджень (О. Овчарук, Г. Сиротенко, І. Зимня, В. Байденко, Ю. Татур та ін.). Програмні документи з розвитку системи освіти в Україні визначають, що серед сучасних нормативних вимог до підготовки випускника навчального закладу найважливішою виступає сформованість у нього певного набору компетенцій, які характеризують його як людину та фахівця, тобто його компетентність.

Слід відзначити, що у сфері вищої освіти проблема формування компетентності набула особливої актуальності в останні десятиріччя. Поняття компетентності стало широко використовуватися під час підготовки фахівців у вищих навчальних закладах різного профілю, наповнюючись конкретним сенсом, необхідною умовою готовності особистості до певного виду діяльності. Поняття

«компетентність» входить у широке вживання й стає затребуваним на достатньо високому рівні розвитку науково-технічного прогресу, сучасних інноваційних технологій.

У новому словнику української мови термін «компетентність» тлумачиться так: «який має достатні знання в якій-небудь галузі; який з чим-небудь добре обізнаний; тямущий; який ґрунтується на знанні; кваліфікований; який має певні повноваження; повноправний, повновладний. Компетенція – це добра обізнаність з чим-небудь, коло повноважень якої-небудь організації, установи, особи» [11, с. 305].

В «Енциклопедії освіти» (за ред. В. Кременя) поняття «компетентність» трактується як «результат набуття компетенції, яка передбачає особистісну характеристику, ставлення до предмета діяльності» [4, с. 409].

У сучасному психолого-педагогічному словнику (за заг. ред. О. Шапран) «компетентність» визначається як «інтегративна якість високомотивованої особистості, що проявляється в готовності до реалізації особистісного потенціалу під час продуктивної діяльності, заснований на знаннях і досвіді, які набуті протягом життя. Вони дозволяють особистості визначати, тобто ідентифікувати і розв'язати, незалежно від контексту (ситуації) проблеми, характерні для певної сфери діяльності» [14, с. 191].

Дослідниця Л. Анциферова вважає, що поняття «компетенція є багатоаспектним і містить у собі: коло повноважень якоїсь особи; коло питань, у яких людина добре обізнана, про які може розумно судити й ефективно працювати в своїй галузі; єдність знань, навичок, професійного досвіду, здібностей діяти; адекватність чи достатність, стан або якість бути функціонально адекватним чи таким, що має достатні знання, судження, навички, вміння» [1]. Е. Зеєр розглядає «компетенцію» як «сукупність узагальнених способів дій, які забезпечують продуктивне виконання професійних завдань, а компетентність як володіння компетенціями (сукупність знань, умінь, досвіду, що відбиті в теоретико-прикладній підготовленості до їх реалізації в діяльності на рівні функціональної грамотності). З точки зору С. Бондар,

компетенція – це сукупність освітніх орієнтацій, знань, умінь, навичок і досвіду діяльності учня (студента) щодо визначеного кола об'єктів діяльності, необхідних для його соціокультурного існування [12].

Таким чином, компетенція – це сукупність повноважень, знань і вмінь, пов'язаних з певним родом діяльності та статусом спеціаліста; компетентність – сукупність таких професійних і особистісних компетенцій особистості, які дозволяють виконати всі необхідні види діяльності найбільш ефективно, в основі яких знаходяться базові компетенції, сформовані під час навчання у закладах вищої освіти.

Отже, під компетенцією майбутніх учителів історії та правознавства ми розуміємо коло повноважень фахівця у сфері професійної діяльності, для успішного виконання якої він повинен володіти професійними знаннями й уміннями, а також мати особистісні якості, що сприятимуть результативності цієї діяльності.

Дослідники А. Вербицький та Т. Платонова вважають, що «засвоєні в навчанні знання, вміння, навички виступають не як предмет навчальної діяльності, а як засіб професійної діяльності» [3]. Таким чином, компетентність тісно пов'язана з професійною діяльністю людини та є складовою професіоналізму.

У сучасній науковій літературі різноманітність підходів до тлумачення поняття «професійна компетентність» можна пояснити багатогранністю та динамічністю цього явища. Зокрема, одним з провідних підходів до розуміння професійної компетентності є концепція Н. Кузьміної, яка визначила «компетентність через систему здібностей, необхідних фахівцю» [9]. Н. Ничкало вважає, що «професійна компетентність – це сукупність знань, умінь, необхідних для ефективної професійної діяльності, уміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності» [13]. І. Пометун визначає професійну компетентність як спеціальним шляхом структуровані набори знань, умінь, навичок, спроможностей і ставлень, що дозволяють майбутньому фахівцю визначити, тобто ідентифікувати і розв'язувати незалежно від контексту проблеми, що є характерним для певного напрямку професійної

діяльності [8]. І. Зимня вважає, що «професійна компетентність в освітньому процесі формується відповідно до специфіки та завдань професії, яку здобуває студент і характеризується п'ятикомпонентною структурою, що містить: знання, досвід застосування, цінні ставлення, регуляцію, готовність» [5, с. 15–16].

Отже, під професійною компетентністю майбутнього вчителя історії та правознавства розуміємо інтегроване особистісне утворення, що містить професійні знання та практичні вміння й навички у вирішенні професійних завдань, особистісні якості, що дозволяють на високому рівні виконувати професійну діяльність.

Слід зазначити, що майбутній учитель історії та правознавства з вищою освітою має володіти певним набором ключових компетенцій: соціально-особистісні, організаційно-управлінські, загально-професійні тощо, які можуть послужити фундаментом, що дозволяє випускнику гнучко орієнтуватися на ринку праці й бути підготовленим до продовження освіти.

До блоку соціально-особистісних компетенцій належать: знання і розуміння своїх прав та обов'язків як громадянина країни, розуміння цінностей культури, науки і виробництва; знання й розуміння професійних етичних норм; володіння прийомами професійного спілкування; уміння будувати міжособистісні відносини та працювати в групі; готовність до самостійної роботи, уміння управляти своїм часом, планувати й організовувати діяльність; готовність до постійного саморозвитку, уміння вибудовувати стратегії особистого і професійного розвитку та навчання. Отже, цей блок компетенцій містить найбільш загальні норми загальнокультурного розвитку індивіда. Серед них однією з найважливіших визнається правова компетенція, яка стає необхідною майбутнім фахівцям, діяльність яких не пов'язана з юридично-законодавчою базою.

Суспільство не може розвиватися стабільно й цілеспрямовано без установлення в ньому правопорядку і законності, правового регулювання усіх сторін і сфер його життя. Для цього потрібно, щоб функціонували інститути права та наявність достатньо високого рівня правової культури і

грамотності населення. Система освіти й виховання у закладі вищої освіти не існує ізольовано від того, що відбувається у суспільстві. На ній відбиваються всі суперечності та проблеми. Для того, щоб вирішити завдання, зумовлені як сучасним розвитком світової цивілізації, так і особливими потребами нашої держави, необхідні нові підходи як до змістового, так і теоретико-методологічного аспектів правової підготовки студентів ЗВО, зокрема майбутніх учителів історії та правознавства.

Немає необхідності доводити, що від рівня правової культури населення тієї чи іншої держави залежить порядок у ній, який впливає на швидкість і ефективність розвитку цієї держави. Україна не є винятком із цього правила. І необхідність знання та розуміння громадянами України правових норм, з яких складається законодавство України, не викликає сумніву. Вимоги до людей мати знання всіх правових норм, якщо їх діяльність не пов'язана з юриспруденцією, не висуваються, однак уміння застосовувати потрібну правову норму в ході здійснення своєї професійної діяльності – необхідність для кожного фахівця.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що поняття правової компетентності було об'єктом вивчення багатьох дослідників: П. Баранова, А. Дахіна, А. Крижанівського, Є. Майорової, А. Овчиннікова, О. Панової, Є. Певцової, І. Покровського, Т. Соловійової, С. Треніхіної та ін. Зокрема, дослідниця М. Полякова визначає поняття «правова компетентність», як «цілісне утворення його особистості, що відбиває готовність до вирішення завдань, які потребують правових знань, а також до їх використання в професійній діяльності» [12]. О. Болотова вважає, що «правова компетентність визначається рівнем правосвідомості студента та його правової активності. Саме це утворення й дає змогу майбутньому фахівцеві, як активному учаснику освітньої політики держави, найбільш повно й чітко реалізувати власні вміння щодо розв'язання проблемних питань освітнього процесу, які потребують компетентного супроводу» [2].

До складових правової компетентності дослідниця Д. Клочкова відносить: ціннісно-орієнтаційну компетентність,

яка полягає в усвідомленні й прийнятті основних правових принципів, що діють у демократичному суспільстві, усвідомленні цінності права як способу узгодження інтересів людей і підтримки стабільності суспільства, правопорядку й законності; усвідомлення в необхідності правомірної поведінки, неприйняття асоціальної поведінки як фактора руйнування суспільства; формування власних настанов і ціннісних орієнтацій; регулятивно-поведінкову компетентність: наявність позитивних правових настанов, уміння приймати самостійні рішення, прогнозувати їхні наслідки, нести відповідальність за свої дії, наявність навичок вирішення конфліктів правовими засобами, звертання за кваліфікованою юридичною допомогою; комунікативна компетентність, яка включає готовність до конструктивної правової взаємодії, ведення переговорного діалогу, аргументацію й презентацію власного погляду, досягнення домовленостей [7].

Слід зазначити, що правова компетентність визначається рівнем розвитку суспільства, політичною і правовою ситуацією в ньому. Вона включає регулювання вчинків та поведінки людей у сфері права, а також спостереження над системою правових інститутів і норм, навчання (самонавчання) правових навичок і правових знань.

Науковці (О. Болотова, М. Полякова та ін.) [7; 12] виокремлюють такі ключові якості, що входять до правової компетентності: адаптивну (що дозволяє адаптуватися в певному правовому просторі); комунікативну (здібність узгодження питань професійної діяльності з існуючим законодавством і правом); мовленнєву (означає здібність передавати і виражати інформацію у правовому аспекті); юридичну (формування умінь оперувати юридичними категоріями); соціокультурну (знання історії розвитку правової свідомості, права, закономірностей їх розвитку, зв'язки з іншими формами суспільної свідомості, особливості функціонування); прогностичну (здібність передбачати розвиток конкретної ситуації, бачити проблеми, що виникають, наслідки, і знаходити їх правильне рішення з точки зору законодавства); компенсаторну (вміння знаходити вихід із ситуації, відносно якої відсутні закони, які її визначають);

навчально-пізнавальну (удосконалення загальнонавчальних навичок: працювати з книгою, учнями, документами, розуміти сенс законів, знати юридичну термінологію і вміти нею користуватися).

Таким чином, до правових компетенцій майбутнього вчителя історії та правознавства належать: діагностико-прогностична – використання сукупності діагностичних методик з урахуванням прав і особистісної гідності об'єкта педагогічної діяльності для прогнозування: динаміки розвитку учнів; соціального середовища їх правового виховання; педагогічних перспектив розвитку особистості; організаційно-управлінська – організація, планування й здійснення виховної і правової підготовки учасників навчально-виховного процесу, здійснення управлінських рішень в освітній сфері на правовій основі; правовиховна – реалізація в практичній діяльності правового виховання учасників навчально-виховного процесу, правове інформування суб'єктів і об'єктів педагогічної діяльності в процесі вирішення виховних завдань; правозахисна – реалізація і захист прав та свобод учасників навчально-виховного процесу, легітимне оформлення вчителем цілей у професійній діяльності та реалізація своїх прав.

Правова компетентність майбутнього вчителя історії та правознавства характеризується сукупністю правових компетенцій і розглядається у взаємозв'язку зі специфікою професійної підготовки вчителя. Вона повинна поєднувати внутрішню, мотивовану, особистісну готовність до майбутньої педагогічної діяльності й практичну, теоретико-методичну здатність до неї. При цьому провідною ідеєю, концептуальною основою як аналізу, так і вирішення питань формування правової компетентності майбутнього вчителя є одночасний рух від особистості до професії вчителя і від професії вчителя до особистості.

Саме під час навчання в закладах вищої освіти студенти повинні набути вмінь застосовувати на практиці правові прийоми, самостійно здобувати нові знання, орієнтуватись у законодавчих актах, що належать до професійної діяльності. Наявність правової компетентності майбутнього вчителя історії та правознавства, на нашу думку, – це здатність оцінювати

соціальні явища й процеси з позиції правової свідомості, відповідного рівня правової культури, характерної для певного історичного та політичного етапу розвитку держави і бачити перспективи розвитку законодавчо-правових аспектів сфери своєї діяльності.

Отже, правова компетентність майбутніх учителів історії та правознавства – це сукупність орієнтацій у сфері освітнього правового простору, система правових знань, умінь, навичок і досвіду діяльності щодо визначеного кола об'єктів правової діяльності, що допомагають особистості орієнтуватись у правовому полі та необхідних для ефективного розв'язання завдань правової освіти в процесі професійної діяльності. Правова компетентність потребує наявності професійних якостей, високого рівня правової культури та громадянської позиції, навичок використання сучасних інноваційних технологій.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, правова компетентність майбутнього вчителя історії та правознавства розуміється як особистісно-професійна якість, що виявляється в здатності усвідомлення сутності права та системи професійно правових знань чинного законодавства; вміння ефективно використовувати набуті правові знання в професійній діяльності. Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів порушеної проблеми, яка є складною і багатогранною. Подальші наукові пошуки вбачаємо у розробці методики становлення правокомпетентного фахівця в процесі саморозвитку.

Список використаних джерел

1. Анцыферова Л. И. Психология формирования и развития личности : монография. Москва: Педагогика, 1989. 412 с.
2. Болотова Е. Л. Система непрерывной правовой подготовки педагогических кадров: автореф. на соискание ученой степени докт. пед. наук: спец.: 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Москва, 2007. 46 с.
3. Вербицкий А. А., Платонова Т.А. Формирование познавательной и профессиональной мотивации студентов. Москва: Педагогика, 1986. 14 с.

4. Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кременя. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Зимняя И. А., Земцов Е. В. Интегративный подход к оценке единой социально-профессиональной компетентности выпускников вузов // Высшее образование сегодня. 2008. № 5. С. 14–19.
6. Іваній О. М. Формування правової компетентності майбутнього вчителя : навч.-метод. посібник. Суми: Університетська книга, 2012. 112 с.
7. Клочкова Д. М. Основні критерії формування правової компетентності майбутнього вчителя // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Луганськ, 2009. № 23 (186). Ч. 3. С. 207–212.
8. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. 112 с.
9. Кузьмина Н.В. Профессионализм деятельности преподавателя и мастера производственного обучения. Москва: Высшая школа, 1989. 167 с.
10. Нагорна Н. В. Формування у студентів понять компетентності й компетенції // Виховання і культура. 2007. № 1–2 (11–12). С. 266–268.
11. Новий тлумачний словник української мови. У 3-х т : 42 000 слів. Т. 1. А – К / В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. 2-ге вид., випр. Київ: Аконт, 2001. 926 с.
12. Полякова М. Е. Формирование правовой компетентности студентов технического вуза: автореф. на соискание ученой канд. пед. наук: спец.: 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Москва, 2007. 23 с.
13. Професійна освіта: словник: навч. посіб. / уклад.: С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ: Вища школа, 2000. 380 с.
14. Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я. М., 2016. 473 с.

References

1. Antsyferova L. I. *Psikhologiya formirovaniya i razvitiya lichnosti : monografiya* [Psychological development and identity formation: monograph]. Moskva: Pedagogika, 1989. 412 p.
2. Bolotova E. L. *Sistema nepreryvnoy pravovoy podgotovki pedagogicheskikh kadrov* [The system of the continuous training of teachers: author's abstract of the dissertation]: avtoref. na soiskanie uchenoy stepeni dokt. ped. nauk: spets.: 13.00.08 «Teoriya i metodika professionalnogo obrazovaniya». Moskva, 2007. 46 p.
3. Verbitskiy A. A., Platonova T.A. *Formirovanie poznavatelnoy i profissionalnoy motivatsii studentov* [Formation of educational and professional motivation of students]. Moskva: Pedagogika, 1986. 14 p.
4. *Entsyklopediia osvity* [Encyclopedia of education] / za red. V. H. Kremenii. Kyiv: Yurinkom Inter, 2008. 1040 p.
5. Zimnyaya I. A., Zemtsov E. V. *Integrativnyy podkhod k otsenke edinoy sotsialno-professionalnoy kompetentnosti vypusknikov vuzov* [The integration approach to assessment of both social and professional competences of graduates] // *Vysshee obrazovanie segodnya*. 2008. № 5. P. 14-19.
6. Ivaniy O. M. *Formuvannia pravovoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia : navch.-metod. posibnyk* [Formation of a law competence of a future teacher: manual]. Sumy: Universytetska knyha, 2012. 112 p.
7. Klochkova D. M. *Osnovni kryterii formuvannia pravovoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia* [The main criteria of formation of a law competence of a future teacher] // *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka*. Luhansk, 2009. № 23 (186). Ch. 3. P. 207–212.
8. *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasniy osviti: svitovyi dosvid ta ukraïnski perspektyvy: Biblioteka z osvithoi polityky* [The competent approach in the modern world: world experience and Ukrainian prospects: the library of the world politics] / Pid zah. red. O. V. Ovcharuk. Kyiv: «K.I.S.», 2004. 112 p.
9. Kuzmina N.V. *Professionalizm deyatel'nosti prepodavatelya i mastera proizvodstvennogo obucheniya* [Professional activity

- of a teacher and a training tutor]. Moskva: Vysshaya shkola, 1989. 167 p.
10. Nahorna N. V. *Formuvannia u studentiv poniat kompetentnosti u kompetentsii* [Formation of a competence as a notion among students] // *Vykhovannia i kultura*. 2007. № 1-2 (11-12). P. 266-268.
 11. *Novyi tлумачnyi slovnyk ukrainskoi movy. U 3-kh t : 42 000 sliv. T. 1. A – K* [the new explanatory dictionary of Ukrainian language: 42 000 words. Volume 1] / V. V. Yaremenko, O. M. Slipushko. 2-he vyd., vypr. Kyiv: Akonit, 2001. 926 p.
 12. Polyakova M. E. *Formirovanie pravovoy kompetentnosti studentov tekhnicheskogo vuza: avtoref. na soiskanie uchenoy kand. ped. nauk: spets.: 13.00.08 «Teoriya i metodika professionalnogo obrazovaniya»* [Formation of a law competence of students of technical universities: author's abstract of the dissertation of the specialty: 13.00.08 «Theory and practice of professional education»]. Moskva, 2007. 23 p.
 13. *Profesiina osvita: slovnyk* [Professional education: dictionary: manual]: navch. posib. / uklad.: S. U. Honcharenko ta in.; za red. N. H. Nychkalo. Kyiv: Vyshcha shkola, 2000. 380 p.
 14. *Suchasnyi psykholoho-pedahohichnyi slovnyk* [The modern psychological and pedagogical dictionary] / avt. kol. za zah. red. O. I. Shapran. Pereiaslav-Khmelnyskyi: Dombrovska Ya. M., 2016. 473 p.

ДАНІ ПРО АВТОРА

Костенко Оксана Олексіївна, кандидат історичних наук, доцент, заступник завідувача кафедри загальної історії, правознавства і методик навчання ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
Україна, 08400, м. Переяслав-Хмельницький, вул. Грушевського, 53
e-mail: oksana.kostenko.university@gmail.com

ДАнные ОБ АВТОРЕ

Костенко Оксана Алексеевна, кандидат исторических наук, доцент, зам. заведующего кафедры общей истории, правоведения и методик обучения ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды»
Украина, 08400, г. Переяслав-Хмельницкий,
ул. Грушевского, 53
e-mail: oksana.kostenko.university@gmail.com

DATA ON AUTHOR

Kostenko Oksana O., Candidate of Historical Sciences, Assistant Professor, Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University
53, Hrushevskiy Str., Pereiaslav-Khmelnytskyi, Ukraine 08400
e-mail: oksana.kostenko.university@gmail.com

УДК 37(436)

DOI 10.5281/zenodo.1243601

ОСВІТНІ ПОСЛУГИ В АВСТРІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Коцур С. Г.

У статті представлено результати аналізу сучасної системи освіти Австрії, яка має чотириступеневу структуру: початкова (Primarstufe), двоступенева середня (Sekundarstufe I und Sekundarstufe II), післядипломна та вища освіта (Postsekundäre-und Tertiärstufe). У науковій розробці зазначається, що керівним органом з питань управління середніми навчальними закладами покладено на провінційні комітети освіти, вищим органом австрійських середніх навчально-освітніх закладів є Федеральне Міністерство освіти та культури (das Bundesministerium für Bildung); для вищих навчальних закладів Австрії всіх типів власності (державних, приватних) керівним органом управління є Федеральне Міністерство науки, дослідів і економіки (das Bundesministerium für Wissenschaft, Forschung und